

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра (циклова комісія) Менеджменту

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Ректор (перший проректор)

Прушківський В.Г.

“ ” _____ 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОПП ПП 1.2.2. «Управління регіоном»

Освітньо-професійна програма «Регіональне управління»

спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

Інститут Економіко-гуманітарний інститут

Факультет Економіки та управління

Запоріжжя – 2019 рік

Робоча програма «Управління регіоном» Для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 281
«Публічне управління та адміністрування»

„ ____ ” _____ 2019 року – 23 с.

Розробник: А.Ю.Панкова, к.е.н., доц. кафедри менеджменту

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри менеджменту

Протокол від “12” червня 2019 року № 10

Завідувач кафедри менеджменту

_____ (Пуліна Т.В.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

“ ____ ” _____ 2019 року

Схвалено методичною комісією вищого навчального закладу за освіти за спеціальністю 281
«Публічне управління та адміністрування»

Протокол від “4” липня 2019 року № 21

“ ____ ” _____ 2019 року Голова _____
(підпис)

(Корольков В.В.)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів –	Галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»	Нормативна	
Модулів –		Рік підготовки:	
Змістових модулів –			
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ - _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин -	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр		
		Лекції	
		Практичні, семінарські	
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		Індивідуальні завдання:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи студента –		Вид контролю: іспит	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 45% до 55%

для заочної форми навчання – 10% до 90%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування у майбутніх менеджерів умінь розроблення форм, методів та стратегій управлінської діяльності в регіональному масштабі, створення та використання галузевих підсистем як основи забезпечення досягнення ефективного управління діяльності регіональних суб'єктів господарювання.

Завданням вивчення дисципліни є теоретична підготовка студентів з питань загальних положень, принципів та методів організації системи державної та регіональної влади та місцевого самоврядування на адміністративній території та ефективне використання регіонального сукупного потенціалу. знань про загальні принципи, форми та методи управління адміністративною територією і отримання спеціальних знань необхідних для практичної управлінської діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- форми прояву економічних законів територіальної організації суспільного виробництва;
- цілі та завдання регіонального менеджменту;
- особливості формування галузевої, функціональної та соціально-демографічної структур регіону;
- систему організації влади на обласному, районному та місцевому рівнях, порядок формування та повноваження державних органів управління;
- органи місцевого самоврядування, порядок їх створення та повноваження;
- методику комплексної оцінки розвитку регіону, методи економічного районування території;
- оцінку трудового потенціалу регіону та регіональні ринки праці;
- принципи екологічно збалансованого розвитку території, оцінки природних ресурсів регіону.

вміти:

- проводити аналіз соціально-економічного розвитку території у просторовому та часовому аспектах;
- визначати основні показники розвитку території, структурні пропорції та тенденції їх зміни;
- використовувати методи розробки прогнозів, планів та програм соціально-економічного розвитку територій, розраховувати доходну та витратну частини місцевих бюджетів та міжбюджетних трансфертів;
- оцінювати інвестиційну привабливість та конкурентоспроможність території.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування у студентів компетентностей:

загальних:

1. Здатність до навчання
2. Здатність до аналізу і синтезу
3. Здатність розв'язання проблеми

4. Здатність працювати самостійно
5. Здатність управління інформацією
6. Здатність застосовувати знання на практиці
7. Здатність пристосовуватись до нових ситуацій
8. Здатність до організації і планування
9. Прийняття рішень
10. Здатність до критики і самокритики.

**Фахові компетентності, яких набуватимуть здобувачі в процесі вивчення
навчальної дисципліни «Управління регіоном»**

Компетентності згідно з освітньою програмою	Складові компетентності
Здатність аналізувати систему утворення основних теорій, принципів, методів та механізмів регіонального управління для вироблення регіональної політики в умовах євроінтеграції;	1. Здатність демонструвати спроможність порівняти існуючі моделі регіонального управління та побудувати концептуальну модель регіональної політики на основі синтезу зарубіжного досвіду та наявних можливостей
	2. Здатність розуміння сутності, принципів та інструментів забезпечення сталого розвитку регіонів та вміння здійснювати стратегічну екологічну оцінку
	3. Здатність розуміння засад функціонування інституцій публічної влади в системі багаторівневого управління регіональним розвитком
	4. Спроможність аналізувати компетенції різних рівнів управління регіоном та організувати скоординовану роботу при вирішенні конкретних проблем регіонального розвитку, вміння проектувати спільні узгоджені рішення щодо регіонального розвитку
	5. Спроможність здійснювати діяльність з моніторингу та оцінювання реалізації регіональної політики, регіональних стратегій і програм соціально-економічного розвитку, цільових програм та проектів
	6. Спроможність аналізувати фінансовий потенціал регіону та розробляти пропозиції щодо підвищення ефективності його використання і залучення альтернативних фінансових джерел, а також готувати пропозиції до інвестиційні програм регіонального розвитку

Міжособистісні компетентності:

- уміння працювати у колективі та створювати здоровий психологічний клімат;
- здатність до критики та самокритики під час дискусії;
- здатність працювати в міждисциплінарній команді та спілкуватися з експертами з інших галузей;
- уміння донести до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід в галузі професійної діяльності;

- навички та уміння формування міжособових стосунків у колективі при обстоюванні власної позиції під час дискусії з питань регіональної політики;
- уміння проявляти толерантне ставлення до співробітників.

Системні компетентності:

- здатність отримувати, аналізувати й поширювати серед фахівців інформацію щодо реального стану економіки та регіонального розвитку ;
- здатність до пошуку шляхів вирішення складних практичних проблем у професійній сфері, які стосуються певних проблем регіональної політики;
- здатність ефективного управління економічною інформацією, що стосується певної професійної діяльності.

Спеціальні (фахові) вміння (компетентності)

- вміння розробляти механізми вертикально-горизонтальної взаємодії у процесі вирішення конкретних питань регіонального розвитку;
- спроможність застосовувати сучасні підходи до планування регіонального розвитку та розробляти стратегію, програми та плани розвитку регіону;
- вміння застосовувати інструменти територіального маркетингу на основі бенчмаркінгу, аналізу конкурентних переваг та інших аналітичних методів;
- вміння планувати та організовувати потоки ресурсів та інформації в регіоні на основі принципів логістичного підходу;
- вміння застосовувати проектний підхід для підготовки та впровадження інфраструктурних проектів регіону, а також спільних проектів територіальних громад;
- вміння розробляти інноваційні та антикризові технології для розв'язання завдань регіонального розвитку, ідентифікувати ризики від їх реалізації та визначати способи управління ними;
- вміння застосовувати методи здійснення контролю за реалізацією регіональної політики.

7.Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теорія та методологія регіонального управління

Тема 1. Управління регіоном: основні поняття, мета та завдання

Регіональне управління в системі суспільно-економічних наук. Визначення регіону як одиниці соціально-економічного простору. Нові парадигми та концепції регіону. Класифікація регіонів. Поняття про адміністративно-територіальну одиницю. Об'єкти і суб'єкти регіонального управління. Закономірності розміщення виробничих сил.

Тема 2. Регіональна економічна політика й особливості регіонального розвитку

Сутність, цілі та завдання регіональної економічної політики. Різновиди регіональної політики. Концепція державної регіональної економічної політики в Україні та її реалізація. Механізм реалізації державної регіональної політики і

його основні елементи. Організаційно-правова база. Бюджетно-фінансові важелі реалізації регіональної економічної політики та ключові елементи механізму реалізації регіональної економічної політики. Міжрегіональне і прикордонне співробітництво.

Тема 3. Теорії просторової економіки як наукові джерела регіонального управління

Теорії регіонального розвитку. Посткейнсіанська теорія. Неокласичний регіональний підхід. Теорія незбалансованого розвитку. Суспільні теорії регіоналізму.

Теорії розміщення регіонального виробництва. Теорія сільськогосподарського штандорта Й. Тюнена. Рациональний штандорт промислового підприємства В. Лаунхардта. Теорія промислового штандорта А. Вебера. Теорія центральних місць. Регіональні ринки і просторова теорія ціни. Теорії регіональної спеціалізації та міжрегіональної торгівлі. Теорія абсолютних і порівняльних переваг Сміта – Рікардо. Теорія Хекшера - Оліна.

Історичні форми державного устрою. Унітарна держава. Автономія в складі унітарної держави. Імперія як специфічна форма державного устрою. Федеративна держава. Конфедерація. Федералістська революція.

Тема 4. Управління регіоном та місцеве самоврядування

Поняття про пряме державне управління регіонами та місцеве самоврядування. Природа державного управління регіонами та місцевого самоврядування. Розмежування функцій і повноважень між державними органами регіонального управління та органами місцевого самоврядування. Реформа децентралізації влади в Україні

Тема 5. Регіональні органи державного управління в Україні

Структура органів регіонального управління. Посадові особи місцевих державних адміністрацій. Організація і порядок роботи місцевих державних адміністрацій.

Діяльність місцевих державних адміністрацій. Компетенція місцевих державних адміністрацій в економічній сфері; соціально-економічного розвитку; бюджету і фінансів; управління майном, приватизації і підприємництва; містобудування, житлово-комунального господарства, побутового, торгового обслуговування, транспорту і зв'язку; міжнародних і зовнішньоекономічних відносин; науки, освіти, охорони здоров'я, культури, фізичної культури та спорту, материнства і дитинства, сім'ї та молоді; соціального забезпечення і соціального захисту населення; зайнятості населення, праці і заробітної плати; використання і охорони земель, природних ресурсів і охорони навколишнього середовища; забезпечення законності, правопорядку, прав і свобод громадян; оборонної роботи; відносини місцевих державних адміністрацій з іншими суб'єктами держави.

Змістовий модуль 2. Система показників, що характеризують розвиток регіону

Тема 6. Фактори регіонального розвитку

Економіко-географічне положення і природно-ресурсний потенціал регіону. Оцінювання економіко-географічного положення регіону. Особливості економіко-географічного положення адміністративних областей України. Природно-ресурсний потенціал регіону та критерії його оцінювання. Відмінність природно-ресурсного забезпечення регіонів України.

Тема 7. Система макроекономічних показників, що характеризують розвиток регіону

Основні види показників розвитку регіональної економіки та їх значення при аналізі розвитку регіону в цілому. Показники обсягу регіонального виробництва. Показники динаміки та пропорцій регіонального виробництва. Основні показники ефективності діяльності суб'єктів регіонального регулювання. Показники економічного зростання та розвитку потенціалу регіональних потужностей та можливостей.

Тема 8. Характеристика складових регіональної економічної системи

Ресурсна сфера регіону. Інфраструктура регіону. Виробничо-економічний комплекс регіону. Основні показники стану БЕК регіону

Тема 9. Соціальна інфраструктура регіону

Регіональна система розселення та показники якості життя населення. Система регіонального розселення. Міська агломерація.

Поняття про соціальну інфраструктуру. Соціально-побутова інфраструктура. Торгівля і громадське харчування. Житлово-комунальне господарство. Складові житлово-комунального господарства. Пасажирський транспорт і засоби зв'язку.

Соціально-духовна інфраструктура. Народна освіта. Система охорони здоров'я.

Оцінювання трудового потенціалу регіону. Кількісна оцінка трудового потенціалу. Якість трудового потенціалу.

Тема 10. Особливості європейського регіоналізму

Поняття Єврорегіон. Пріоритети регіональної політики ЄС.

Інститути, що забезпечують регіональний розвиток. Асамблея Європейських Регіонів (АЄР); Асоціація Європейських Прикордонних Регіонів; Асоціація Європейських Регіонів; Економічна комісія ООН для Європи (ЕКЄ); Європейська економічна комісія; Європейська асоціація агентств регіонального розвитку (EURADA); Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР, European Regional Fund); Європейські співтовариства; Комітет регіонів ЄС; Конгрес місцевих та регіональних влад Європи (КМРВЕ); Міжрегіональне економічне співробітництво країн ЄС; Наднаціональна регіональна політика Європейського союзу.

Нормативна база. Декларація щодо регіоналізму в Європі; Європейська декларація прав міст; Європейська рамкова конвенція про транскордонне

Ініціативні регіональні програми ЄС; Програми регіонального розвитку INTERREG; Програми транскордонного співробітництва PHARE CBC, TACIS CBC, CREDO.

[illegible]

регіонального розвитку												
Тема 3. Теорії просторової економіки як наукові джерела регіонального управління												
Тема 4. Управління регіоном та місцеве самоврядування												
Тема 5. Регіональні органи державного управління в Україні												
Разом за змістовим модулем 1												

Модуль 2

Змістовий модуль 2. Система показників, що характеризують розвиток регіону												
Тема 6. Фактори регіонального розвитку												
Тема 7. Система макроекономічних показників, що характеризують розвиток регіону												
Тема 8. Характеристика складових регіональної економічної системи												
Тема 9. Соціальна інфраструктура регіону												
Тема 10. Особливості європейського регіоналізму												
Усього годин												

Кількість балів за виконання курсового проекту (роботи)

Пояснювальна записка	Захист роботи	Сума
До 85	До 15	100

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	-	-

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Управління регіоном: основні поняття, мета та завдання	

2	Регіональна економічна політика й особливості регіонального розвитку	
3	Теорії просторової економіки як наукові джерела регіонального управління	
4	Управління регіоном та місцеве самоврядування	
5	Регіональні органи державного управління в Україні	
6	Фактори регіонального розвитку	
7	Система макроекономічних показників, що характеризують розвиток регіону	
8	Характеристика складових регіональної економічної системи	
9	Соціальна інфраструктура регіону	
10	Особливості європейського регіоналізму	
...	Всього	

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	-	-

8. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, при якій заплановані завдання виконуються студентом під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. СРС є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом під час позааудиторної навчальної роботи студента.

Метою СРС є засвоєння в повному обсязі навчальної програми та послідовне формування у студентів самостійності як риси характеру, що відіграє суттєву роль у формуванні сучасного фахівця вищої кваліфікації.

Основними формами СРС є такі:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;
- вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання;
- підготовка до семінарських, практичних (лабораторних) занять та виконання домашніх завдань;
- систематика вивченого матеріалу курсу перед написанням модулів та підготовка до контрольних робіт та інших форм поточного контролю;
- виконання індивідуальних завдань (написання рефератів, здійснення наукових досліджень з підготовкою доповіді на науковій студентській конференції та/або публікацією статті (тез доповіді) у науковому збірнику, пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою курсу, підготовка та проведення студентом на практичному занятті міні-лекції, складання словника по курсу, розробка тематичного кросворду, написання реферату за заданою тематикою тощо).

Всі завдання самостійної роботи поділяються на обов'язкові та вибіркові. До обов'язкових належать завдання, які студенти мають виконувати обов'язково впродовж вивчення даної дисципліни. Вибіркові включають

альтернативні завдання, серед яких студент на власний розсуд обирає конкретні завдання з тим, щоб набрати необхідну кількість балів.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Управління регіоном: основні поняття, мета та завдання	
	Тема 2. Регіональна економічна політика й особливості регіонального розвитку	
3	Тема 3. Теорії просторової економіки як наукові джерела регіонального управління	
4	Тема 4. Управління регіоном та місцеве самоврядування	
5	Тема 5. Регіональні органи державного управління в Україні	
6	Тема 6. Фактори регіонального розвитку	
7	Тема 7. Система макроекономічних показників, що характеризують розвиток регіону	
8	Тема 8. Характеристика складових регіональної економічної системи	
9	Тема 9. Соціальна інфраструктура регіону	
10	Тема 10. Особливості європейського регіоналізму	
	Разом	

9. Індивідуальні завдання

Для студентів денної форми навчання – за методом аналізу конкретних навчальних ситуацій (case study).

Для студентів заочної форми навчання – контрольна робота.

10. Методи навчання

Під час викладання курсу використовуються наступні методи навчання:

- розповідь – для оповідної, описової форми розкриття навчального матеріалу;
- пояснення – для розкриття сутності певного явища, закону, процесу;
- бесіда – для усвідомлення за допомогою діалогу нових явищ, понять;
- ілюстрація для розкриття предметів і процесів через їх символічне зображення (малюнки, схеми, графіки);
- практична робота – для використання набутих знань у розв’язанні практичних завдань;
- аналітичний метод – мисленнєвого або практичного розкладу цілого на частини з метою вивчення їх суттєвих ознак;
- індуктивний метод – для вивчення явищ від одиничного до загального;
- дедуктивний метод – для вивчення навчального матеріалу від загального до окремого, одиничного;
- проблемний виклад матеріалу – для створення проблемної ситуації.

11. Методи контролю

Для студентів денної форми навчання: усне опитування на практичних заняттях, захист домашнього завдання, аудиторне розв'язання завдань, тестування.

Для студентів заочної форми навчання: захист контрольної роботи, розв'язання завдань, тестування.

До основних завдань контролю знань належать:

- оцінювання рівня засвоєння студентами програмного матеріалу дисципліни;
- інформування студентів про якість їх роботи над вивченням дисципліни;
- мотивація студентів до систематичної активної роботи протягом семестру;
- аналіз успішності та вплив викладача на процес самостійної роботи студентів і ефективність навчального процесу в цілому.

Контроль дозволяє вимірювати й оцінювати здобуті студентами у процесі навчання знання, уміння та навички, тому він відіграє важливу роль у забезпеченні належного рівня підготовки фахівців.

Під час вивчення дисципліни «Менеджмент» застосовується поточний модульний контроль знань студентів. Підсумкове (завершальне) оцінювання знань студентів з дисципліни здійснюється, згідно з встановленим у ЗНТУ порядком, за 100-бальною шкалою з урахуванням результатів поточного модульного контролю. При цьому загальна 100-бальна шкала оцінювання знань розподіляється так:

- оцінювання поточної успішності вивчення матеріалу дисципліни - 0-40 балів;
- оцінювання результатів виконання модульних завдань - 0-60 балів.

В процесі поточного контролю здійснюється перевірка запам'ятовування та розуміння програмного матеріалу набуття вміння і навичок конкретних розрахунків та обґрунтувань, опрацювання, публічного та письмового викладу (презентації) певних питань дисципліни.

Поточний контроль здійснюється в двох формах:

- контроль систематичності та активності роботи студентів протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни;
- модульний (проміжний) контроль.

У разі невиконання завдань поточного контролю з об'єктивних причин, студент має право скласти їх індивідуально до останнього практичного заняття за дозволом декана. Порядок такого контролю визначає викладач.

Об'єктом поточного контролю знань студентів є:

- відвідування лекційних та семінарських занять (10 балів);
- систематичність та активність роботи на семінарських і практичних заняттях (максимальна оцінка - 10 балів);
- виконання обов'язкового завдання для самостійного опрацювання (максимальна оцінка – 5 балів);
- виконання одного з вибірових завдань для самостійного опрацювання (максимальна оцінка – 5 балів);
- участь в студентських конференціях та олімпіадах (10 балів).

Контроль систематичності та активності роботи студента протягом семестру базується на оцінюванні активності та рівня знань студентів при обговоренні питань семінарських занять. Шкала оцінювання становить: 0; 5; 10 балів.

Критерії оцінювання: активність студентів в обговоренні питань семінарів вимірюється середнім значенням одержаних впродовж семестру оцінок:

- за середньої оцінки нижче 2,5 студент отримує 0 балів;
- за середньої оцінки в інтервалі 2,6 - 3,9 студент отримує 5 балів;
- за середньої оцінки вище 4,0 студент отримує 10 балів.

Результати поточного контролю знань студентів вносяться до заліково-екзаменаційної відомості.

Модульний контроль здійснюється у формі контрольних робіт за окремими частинами дисципліни (модулями).

Підсумкове оцінювання знань. Загальна підсумкова оцінка знань з дисципліни складається з суми балів за результати поточного та модульного контролю. До залікової екзаменаційної відомості заносяться сумарні результати в балах за 100-бальною шкалою, 4-х бальною національною шкалою та за шкалою ECTS.

Екзамен проводиться за наявності незадовільної оцінки підсумкового модуля або за вибором студента.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Кожен змістовний модуль оцінюється за 100-бальною шкалою.

Підсумковий контроль визначається як середня двох контролів за перший та другий модулі.

Розподіл балів, які отримують студенти Форма підсумкового контролю – іспит

Поточне тестування та самостійна робота						Сума
Рубіжний контроль 1						
T1	T2	T3	T4	T5	Контрольна робота	
20	15	15	15	15	20	100

Поточне тестування та самостійна робота						Сума
Рубіжний контроль 2						
T6	T7	T8	T9	T10	Контрольна робота	
20	15	15	15	15	20	100

T1, T2 ... T10 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку

90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Методичні вказівки для проведення самостійних та індивідуальних занять з дисципліни «Управління регіоном» для студентів спеціальностей 6.030601 «Менеджмент організацій і адміністрування» ОКР «Магістр» денної та заочної форми навчання Укл. А.Ю.Панкова – Запоріжжя: ЗНТУ, 2015, - 92 с.

2. Методичні вказівки до проведення семінарських та практичних занять з дисципліни «Управління регіоном» для студентів спеціальностей 6.030601 «Менеджмент організацій і адміністрування» ОКР «Магістр» денної та заочної форми навчання Укл. А.Ю.Панкова – Запоріжжя: ЗНТУ, 2015, - 46 с.

14. Рекомендована література

Базова

1. Конституція. України, прийнята 28 червня 1996 р.
2. Коментар до Конституції України. — 2-ге вид., випр. і доп. - К., 1998.
3. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»// Відомості Верховної Ради України. -1997. - № 1-2. - Ст. 95.
4. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»: Наук.-практ. коментар. - К., 1999.
5. Закон України «Про ратифікацію Європейської Хартії місцевого самоврядування»// Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 38. - Ст. 249.
6. Закон України «Про столицю України - місто-герой Київ»// Відомості Верховної Ради України. - 1999. - №11. - Ст. 79.
7. Закон України «Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим» від 23 грудня 1998 р.9
8. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» // Відомості Верховної Ради України. -1999. - № 20-21. - Ст. 190.
9. Закон України «Про вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» // Відомості Верховної Ради України.- 1998. - № 3-4. - Ст. 15 (зі змін, і доп.).
10. Закон України «Про всеукраїнський та місцеві референдуми» // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 33. - Ст. 443.

11. Закон України «Про статус депутатів місцевих рад» // Відомості Верховної Ради України. - 2002. - № 41. (У новій ред.)
12. Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» // Відомості Верховної Ради України. - 2001.
13. Закон України «Про органи самоорганізації населення» // Відомості Верховної Ради України. - 2001.
14. Василенко В.Н. Архитектура регионального экономического пространства: Монография / НАН Украины. Ин-т экономико-правовых исследований. – Донецк: ООО «Юго-Восток, Лтд», 2006 -311 с.
15. Герасимчук З.В. Просторовий розвиток міста: монографія / З.В. Герасимчук, Т.О. Ніщик. – Луцьк: ЛНТУ, 2011. – 212 с.
16. Гаврилов А.И. Региональная экономика и управление: Учеб. пособие для вузов.— М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. — 239 с.
17. Гранберг А.Г. Основы региональной экономики. – М.:Изд.дом ГУ ВШЕ, 2006. – 495 с.
18. Джабраїлов Р.А. Господарська правосуб'єктність міста: теорія і практика: монографія / Р.А. Джабраїлов; НАН України. Ін-т економіко-правових досліджень. – Донецьк: Ноулідж, 2010. – 455 с.
19. Данилишин Б. М. Безпека регіонів України і стратегія її гарантування / Б. М. Данилишин, А. В. Степаненко, О. М. Ральчук. — К. : Науково-виробниче підприємство «Вид-во „Наукова думка” НАН України», 2008. - Т. 1. - 390 с.
20. Коваль Я.В., Антонечко І.Я. Регіональна економіка: Навч. посіб. -- К.: ВД "Професіонал", 2005. - 272 с.
21. Круш П.В. Регіональне управління / П.В. Круш, О.О. Кожемяченко / Навчальний посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 248 с.
22. Мельник А.Ф., Монастирський Г.Л., Дудкіна О.П. Муніципальний менеджмент: Навч.посіб. / за ред. А.Ф.Мельника. - К.: Знання, 2006. - 420с.
23. Миронова Т.Л., Добровольська О.П., Процай А.Ф., Колодій С.Ю. Управління розвитком регіону: навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 328с.
24. Стеценко Т.О, Тищенко О.П. Управління регіональною економікою.: Навчальний посібник. -.: КНЕУ, 2010. – 471с.
25. Сундук А. М. Регіональний вимір економічної безпеки України : моногр. / А. М. Сундук— К. : Логос, 2007. - 182 с.
26. Регіональний менеджмент: Навч.посіб. / М.А. Коваленко, Н.А. Кругла, Л.М Радванська, Г.М. Швороб - Херсон: "Олді - плюс", 2004. - 304 с.
27. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : монографія / В. М. Геєць, М. О. Кизим, Т. С. Клебанова, О. І. Черняк та ін. ; за ред. В. М. Гейця. - Х. : ВД "ІНЖЕК", 2006. – 240 с.

Додаткова література

28. Біленчук П.Д., Кравченко В.В., Підмогильний М.В. Місцеве самоврядування в Україні (муніципальне право): Навчальний посібник. - К.:Атіка, 2000. - 304 с.

29. Державна стратегія управління місцевим і регіональним розвитком : громад. слухання. – К. : НАДУ, 2003. – 105 с.

30. Керецман В. Ю. Державне регулювання регіонального розвитку: теоретичні аспекти : монографія / В. Ю. Керецман. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – 188 с

31. Соціальне – економічні основи розвитку регіонів: Навч.посіб. / А.О. Єпіфанов, С.В. Зеленський, М.В. Мінченко та ін. - Суми ВВП "Мрія" ЛТД, 2001. - 332 с.

32. Федоров Ю.В. Принятие решений в управлении социально-экономическим развитием города / Ю.В.Федоров. – М.: ЛКИ, 2007. – 184 с.

33. Региональная экономика и управление: учеб. пособие / Е.Г. Коваленко, Г.М. Зинчук, С.А. Кочеткова, С.И. Маслова, Т.М. Полушкина и др.; 2-е изд., перероб. и доп. – СПб.: Питер, 2008. – 288 с.

Періодичні видання

1. Региональные исследования.
2. Регіональна економіка.
3. Економіка та право.
4. Економіка України.
5. Управління сучасним містом.

Інформаційні ресурси

1. Ukrstat.org - публикация документов Государственной Службы Статистики Украины [Електронний ресурс].- Режим доступу: <https://ukrstat.org/>.

2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс] / Держстат України.-Електронні данні. – Київ: Держстат України, 1998-2015. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

3. Головне управління статистики у Запорізькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua/>.

4. Бюджетний кодекс України. Закон України № 2456-VI. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/12156.html>.

5. Мировая урбанизация: процессы и тенденции [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ecoross.ru/files/vvedenie.doc>.

6. Городские агломерации Украины [Електронний ресурс] // Википедия: свободная энциклопедия. – Режим доступу: http://ru.wikipedia.org/wiki/Агломерации_Украины.

7. Сассен С. Глобальный город: введение понятия [Электронной ресурс] / С. Сассен // Глобальный город: теория и реальность: под ред. Н.А. Слуки. – М.: Аванглион, 2007. – С. 9-27. – Режим доступа: http://globalization.su/planet_in_changes/econom/content/1221117513.html.

8. Особенности развития крупнейших городов мира [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mbm.ru/content/document_r_F25B126A-A244-4AEE-87A6-56855C342386.html.